

Тищенко А. І.

НЕОМАРКСИСТСЬКА МЕТОДОЛОГІЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ОБРАЗУ ФЛАНЕРА

У статті простежено методологічну тенденцію в аналізі образу фланера в період другої половини XIX–XX ст. Аналіз масиву критичних текстів указав на виокремлення панівної теорії, у цьому контексті неомарксистської, до якої звертаються дослідники у своїх студіях. Активне і тривале застосування основних концептів неомарксизму в дослідженнях формує «класичний» дискурс розуміння фланера. З цієї позиції зроблено спробу описати характеристики, особливості та перспективи застосування підходу, його взаємодію із історико-культурним контекстом.

Ключові слова: фланер, неомарксизм, Вальтер Бенямін, відчуження, урбанізація.

Тип фланера, аналізований теоретиками XX та XXI ст., набув різних вимірів розуміння, що відбулось залежно від теоретичних концептів, застосованих до його дослідження. Кожна теорія по-своєму формує низку якостей, притаманних художньому образу, визначає його зв'язки з текстом та позатекстовою реальністю. Водночас варто зазначити, що попри можливість застосування низки різнорідних теорій, все одно в критиці можна виділити одну панівну теорію, визначену конвенційно, на якій засновано подальше розгортання критичного дискурсу навколо певного явища. Саме це відбувається з образом фланера, який був відкритий і осмислений найбільше з марксистських засад. Доказом цього можуть слугувати наукові праці таких дослідників, як Прісцилла Фергюсон, Брюс Мазліш, Роб Шилдс, Девід Фрісбі та Зигмунт Бауман. Їхнє осмислення образу фланера має марксистське спільне теоретичне підґрунтя, до якого я маю намір звернутися, аби поступово наблизитись до розробки методологічних підходів до осмислення образу фланера в художній літературі.

Очевидно, що вплив на формування домінантної позиції марксизму з-поміж інших теоретичних інструментів здійснив есей Вальтера Беняміна «Париж епохи Другої імперії в Бодлера». Варто зазначити, що цей текст є канонічним в означенні та характеристиці образу фланера в літературознавчому дискурсі. Разом із цим есеєм основу для розуміння фланера і фланерства складають інші тексти, а саме «Фізіологія фланера» Луї Уара та «Художник сучасного життя» Шарля Бодлера. Хоча вони мали іншу теоретичну природу, їх треба згадати в цій розвідці, оскільки вони передували в часі створенню есею Беняміна і могли вплинути на його ідеї. Сам Бенямін активно звертається до текстів своїх

попередників, через їх безпосередній зв'язок з епохою, яку він досліджує. Також втілення епохи він вбачає у типі фланера, який віддзеркалює знакові зміни у соціальному та культурному полі, тому Бенямін і робить його центральним персонажем свого дослідницького наративу.

Образ фланера в текстах Уара, Бодлера та Беняміна представлено по-різному, залежно від авторського задуму та культурно-історичного контексту, адже тексти мають велику часову дистанцію у публікації. «Фізіологію фланера» опубліковано у 1841 р., «Художника сучасного життя» – у 1863 р., есей Беняміна, відповідно, – у 1938 р. І якщо Уар описує в жанрі фізіологічного нарису тип реалістичного фланера, своєрідний об'єкт культурологічного дослідження, чоловіка, який перетворює спостереження за міським життям на певний тип дозвілля, то Бодлер вбачає у ньому творця нової естетики, шукача прекрасного у навколишньому світі. На відміну від двох попередніх форм рецепції, фланер у Беняміна – більш теоретично осмислений образ, який змінює свої характеристики залежно від функціонування, у такій формі він знайомий уже сучасному поколінню дослідників.

Ідейно теоретичну спадщину Вальтера Беняміна відносять до контексту Франкфуртської школи. Як зазначає сучасний літературознавець, Террі Іглтон, Бенямін належить «до тих критиків, які усвідомили той факт, що мистецтво – це форма суспільного виробництва, до того ж усвідомили його не лише як якийсь зовнішній чинник, дослідження якого варто передоручити соціології літератури, а і як чинник, що визначає природу мистецтва» [6, р. 60]. Тобто, з позицій марксизму, література для Беняміна є формою соціальних практик, невід'ємною від суспільства, на чому він раз-по-раз наголошує у своїх

есеях. Не винятком став і есей, присвячений Бодлеру та фланерству, який зазнав низку змін після критичних зауважень Теодора Адорно, що також належав до спільноти Франкфуртської школи. Беньямін намагався сформулювати думку про зв'язок між поезією Бодлера та матеріальною і соціальною культурою Парижа XIX ст., на що Адорно запропонував Беньяміну змінити інтерпретаційний фокус та сконцентруватись більше на літературі та мистецтві [8, р. 88]. Внаслідок цього діалогу виникає друга частина есею «Про деякі мотиви у Бодлера», у якій зроблено акцент на поетичному спадку Бодлера. Перша ж частина есею ідейно зберігає задум дослідника, у ній фланер та фланерство посідають чільне місце з-посеред культурних та літературних явищ, які розглядає Беньямін.

Загалом, Беньямінів фланер – явище складне та динамічне, часом суперечливе. Цей образ в есеї має низку проявів, сформованих залежно від культурно-історичної чи ідеологічної ролі. Серед усього плину роздумів про фланера можна виокремити такі його іпостасі: фланер-письменник, фланер-детектив, фланер-маргінал, які, часом, можуть мати спільні характеристики, проте вони різні у своїй основі. Перший визначено проявом у контексті виробництва, другий – глобалізації, а третій – суспільно-функціональним. Разом Беньямін їх проектує на постать Бодлера, який, на думку дослідника, уособлює дух і накопичує досвід фланерства в умовах Парижа середини XIX століття.

Перша іпостась, фланер-письменник – це той персонаж, який, перш за все, означає себе через виробництво мистецького продукту. Беньямін цитує Бодлера: «Яким би гарним не був будинок, він, насамперед, – і ще до того, як око затримається на його красі – має стільки-то метрів у довжину та стільки-то метрів у ширину. Так само і література, яка становить безцінну матерію, насамперед вимірюється кількістю рядків, а літературний архітектор, якому лише саме його ім'я не забезпечує прибутку, має продавати свій виріб за будь-яку запропоновану ціну», – відповідно, сфера літератури та її елементи є продуктами ринку, які набули неабиякого попиту через пошквалювання друку газет та журналів, наповнених рекламою, художніми текстами та новинами із паризького та світового життя [1, с. 256]. Як зазначено, для Беньяміна мистецькі практики відтворювали нерозривний зв'язок із суспільством, його розвитком та економічною спроможністю, тому матеріальна вартість і попит пронизують роздуми Беньяміна про літературу, вони визначають об'єми текстів, розгортання темати-

ки, форму літературних жанрів, та художній метод загалом.

З цієї причини, власне, письменник і є фланером: у цьому полягає його творчий метод і стратегія збільшення своєї ролі у мистецькому та суспільному колах. Вихід на вулиці Парижа письменницької спільноти було зумовлено пошквалюванням міського життя, збільшенням ролі публічних просторів у повсякденних практиках, що відбулась у місті в період реконструкції міського ландшафту бароном Османом. Міське життя дало поштовх накопиченню та поширенню інформації, збільшило попит на текст, в тому числі на літературний, як одну із популярних форм дозвілля. Тому й бачення процесу творення мистецьких творів також змінюється: «На бульварі він [письменник] проводить свої вільні години, які виставляє перед людьми, як частину робочого дня. Він поводить так, ніби вивчив у Маркса, що вартість будь-якого товару визначається суспільно необхідним часом, який було витрачено на його виготовлення. Тож вартість його власної робочої сили внаслідок тривалого безділля, яке в очах публіки постає як необхідне для вдосконалення цієї сили, набуває ледь не фантастичних масштабів» [1, с. 252]. Коментар Беньяміна щодо комерціалізації мистецтва вказує на збільшення його соціальної та ідеологічної ваги. І саме тут виникають розбіжності між письменником, який виходить на вулиці для перетворення вражень на продукт споживання, та звичайним фланером. Розбіжність полягає у ставленні до анонімності: автор не може бути непоміченим, він є особистістю, що живе коштом власного імені, тому і його поява на вулиці сприймається як економічна діяльність. Беньямін розмежовує ці поняття, спираючись на постать паризького поета: «Бодлер знав, яким є насправді становище літератора: як фланер він вирушає на ринок, з наміром, як він гадає, подивитися на товар, та насправді, щоб знайти покупця» [1, с. 257].

Анонімність – це риса, властива іншій іпостасі беньямінового фланера – фланера-детектива. Знову-таки, Беньямін визначає головним чинником формування образу розбудову міста та зміни в міському житті. Збільшення щільності населення Парижа призвело до актуалізації поняття «маси», у якій кожен може зберігати анонімність. Однією з найперших відмінних рис маси Беньямін визначає її здатність приховувати «асоціальних типів» суспільства [1, с. 262]. З боку ж адміністративного контролю з'являється реакція – це заходи, спрямовані на фіксування слідів діяльності окремої людини в місті: розробка

адрес, нумерація будинків та, найголовніше, застосування фотографії. «Детективні історії виникають в той момент, коли було остаточно здобуто цю вирішальну перемогу над інкогніто», – зазначає Беньямін [1, с. 272]. У цьому контексті фланер-детектив балансує між таємницею і викриттям: зберігаючи власну анонімність, він пильно та уважно стежить за іншими членами натовпу. Проте й таку діяльність Беньямін оцінює в межах продуктивності й виробництва: «Якщо фланер таким чином стає детективом мимоволі, то з суспільного погляду йому це цілком пасує. Це виправдовує його неробство. Його бездіяльність є лише позірною. За нею криється уважність спостерігача, який не випускає злочинця з поля зору... Він виробляє форми реакції, які пасують до темпу великого міста» [1, с. 264]. Тут, як і в характеристиці образу фланера-письменника, Беньямін наголошує на його «виробничій силі», якої, власне, немає. Відповідно, фланера, як цілісний образ, визначає неробство, яке дослідник виявляє в усіх його іпостасях.

У тогочасній класовій структурі фланер – це дрібний буржуа, який тільки-но починає своє занурення у виробництво та продукування товарів, тому він ще має свободу розпоряджатись своїм часом і може використовувати його на насолоду, задоволення своїх потреб. Як зазначав Герберт Маркузе у роботі «Ерос і цивілізація», становлення індивіда та й суспільства загалом відбувається у процесі заміщення принципу задоволення принципом реальності, і категорія часу корелює саме з останнім. У марксистському концептуальному полі час – це той ресурс, який використовується на притлумлення тяги до насолоди через необхідність реалізовувати соціально корисні види діяльності, продукувати, а не отримувати задоволення [2, с. 18]. Тому дрібні буржуа, до яких належить фланер, – це (у баченні Беньяміна) передостанній щабель, який був близький до принципу задоволення: «Багатьом [буржуа] доведеться в майбутньому неминуче зіткнутися з товарним характером своєї робочої сили. Та поки цей день не настав, вони мали нагоду ще, так би мовити, гаяти час. Оскільки їм залишалося в кращому разі шукати задоволення, а ніяк не панування, тож час, виділений для них історією, вони використовували для безділля» [1, с. 282].

Фланер, на відміну від суспільства, від натовпу, існує за іншими законами. Відмовляючись зливатися із масою, він стає маргіналом у центрі залюдненого простору. Сюжет фланера-маргінала Беньямін розвиває довкола антитетичної пари Бодлер – Гюго. Обидва письменники свідомо рефлексували щодо змін культурно-історичного

контексту, в якому вони жили, однак комерційний успіх вони мали різний. Беньямін вбачає причину у виборі різних стратегій. Гюго в його інтерпретації фланером не був: цьому сприяла популярність та соціально-політична позиція письменника. Риси справжнього фланера радше притаманні Бодлеру, який писав у стіл, перебуваючи від кредиторів та щоразу змінював місце свого проживання. Творчість, економічна неспроможність та анонімність стали невід'ємними характеристиками життєпису письменника. Поєднує ж пару протилежностей знову-таки натовп, міський феномен, який має владу над визначенням місця індивіда у суспільстві. «У той час, коли Гюго в своєму сучасному епосі славить масу як героя, Бодлер в масі великого міста шукає для свого героя прихисток. Гюго, як громадянин, занурюється в натовп, натомість Бодлер, як герой, відсторонюється від нього» [1, с. 291]. Цей процес схожий на боротьбу із відчуженням: Бодлер не втратив відчуття міцного зв'язку зі своєю творчістю, це йому вартувало відсторонення від тогочасного суспільства.

Отже, беззаперечним є факт, що явище фланерства для Беньяміна є наскрізним і таким, що маркує суспільно-економічне та культурне життя великого мегаполісу загалом і, в цьому контексті, Парижа XIX століття. Дослідник розуміє фланерство як: 1) художній і комерційний метод, який стосується марксистських понять виробництва та споживання; 2) як форму певної взаємодії, інтеграції у спільноту та простір, що стрімко глобалізуються та піддаються контролю, пов'язану із формуванням принципу задоволення та ідеології; 3) та як певну позицію стосовно капіталістичного суспільства, який залучає поняття відчуження.

Зазначені поняття розвивають і залучають до своїх досліджень і сучасні науковці. Разом із визнанням важливої ролі фланера у модерному дискурсі, необхідності його теоретичного осмислення, вони продовжують вектор беньямінівського теоретизування. У 1994 році у світ виходить збірка наукових есеїв «Фланер», за редакцією Кейт Тестер. У ній опубліковано тексти дослідників: Прісцилли Фергюсон, Брюса Мазліша, Роба Шилдса, Девіда Фрісбі та Зигмунта Баумана, про яких ішлося вище. Основна мета текстів – рефлексія щодо тем, модерності, формування урбаністичної культури минулого століття, актуалізація текстуального спадку, присвяченого фланерові. Варто зазначити, що у сучасних дослідників бачимо більш віддалений фокус і розширені часові рамки. Композиційно есеї вибудовані так, що представляють розгортання типу

в трьох періодах: його зародження – в позитивістському періоді, розквіт – у модерністському, та перспективи функціонування та трансформації в постмодерну епоху. І для розкриття цих аспектів дослідники звертаються до марксистської теорії, наголошуючи, таким чином, на культурно-історичній та соціальній природі фланера.

«Безумовно, фланер входить в історію разом із капіталізмом», – зазначає Брюс Мазліш [8, р. 46]. Поняття класовості і класового походження фланера є не від'ємною частиною його розуміння в процесі аналізу. Фланер позитивістського періоду, а саме ХІХ століття, – це буржуа, який представляє своє неробство як частину своєї професійної та приватної діяльності: «Показова бездіяльність фланера – це доказ його вищого соціального статусу. У цьому знайомому, розслабленому та незагрозливому профілі буржуазія упізнає сама себе» [8, р. 26]. Так само дослідники не заперечують його взаємозв'язок із літературою та письмом загалом, оскільки комерційна діяльність все ще формувала систему роботи, відому сьогодні. Девід Фрісбі називає фланера виробником (producer) художніх текстів, візуальних текстів, таких як картини, історій та повідомлень, журналістських форм та соціологічних досліджень [8, р. 83]. Дослідники, застосовуючи марксистську методологію, визначають початкову функцію фланера задоволення естетичних потреб та урізноманітнення дозвілля шляхом продукування текстів, та їх розповсюдження на ринку письма. Відповідно ці процеси також впливають і на естетичні стратегії письма. Як зазначає Прісцилла Фергюсон, своїй популярності фланер у епоху свого становлення завдячує Бальзаку, який заклав перші підвалини для інтерпретації фланера як митця. Основною його характеристикою було безпосереднє фіксування оточення, що було естетичною домінантою реалістів, і яке фланер тренував протягом своїх прогулянок містом. Всеохопний погляд фіксує навколишній світ, і з цього з'являються багатосторінкові романи, присвячені життю низки типових міських характерів, доцентрові сюжети, об'ємні та деталізовані описи, словом, естетичні форми, характерні для літературної течії реалізму.

Однак і твори, наявні в каноні літератури, лишали і лишать читача позбавленим ілюзій стосовно ідей, цінностей та суспільства. «Цей світ без співчуття фланер так само спостерігав без співчуття. [...] Хоча й на початку ХІХ століття письменники-буржуа намагалися зменшити прірву бідними та багатими, змальовуючи життя нижчих класів з метою викликати до них симпатію, віра у цю затію зникла в середині

століття» [8, р. 47]. Тому позитивістський період став ґрунтом для формування такого типу, як фланер, такого творчого методу, як фланерство, але у своєму розвитку воно пішло далі, осмислюючи знакові зміни, що насувались пізніше. Фланерство фіксує і відтворює у певному естетичному дискурсі ті явища, які відбувались з оточенням, – глобалізація, розвиток ринкових відносин, розгалуження соціальної структури та зміни соціальної взаємодії. Османізація, реконструкція паризьких вулиць, проведена бароном Османом, маніпуляція топографією Парижа, паралельно з якою розгорталась економічна активність, стократ збільшувала тиск на індивіда та загострювала відчуття непевності, з яким уже почала зіштовхуватись людина на зламі епох, із культивованим модерним світовідчуттям [8, р. 32].

Із середини ХІХ ст. відбувається трансформація образу фланера, його перехід із класу буржуа, який займається виробництвом текстів, до позакласового стану, здебільшого маргіналізованого та пасивного. Суть трансформації типу полягає у зміні рецепції фланера щодо контексту його функціонування. Його діяльність сприймається не як частина, що доповнює капіталістичне суспільство, а навпаки, яка протидіє йому. Кейт Тестер, Прісцилла Фергюсон, Брюс Мазліш одноставно визначають фланера (повторюючи за Беньяміном) героєм сучасності, який протистоїть нестримним і масштабним змінами модерної доби. «Його хода, наче у черепахи, це розпачлива відповідь збільшенню швидкості колообігу транспорту, товарів, думок», – зазначає Кейт Тестер [8, р. 15]. Роб Шилдс до цього додає, що фланерство – це психотичне присвоєння часу і простору. Час, використаний фланером, вимірюється лише кроками, на протигагу стрімкій організації суспільного життя, яке визначається годинниковою стрілкою, виробництвом та продуктивністю [8, р. 67]. Цей психологічний аспект уже неможливо відкинути у модерному періоді, на відміну від позитивістського. Світовідчуття людини та її місце в суспільстві і продукти її діяльності набувають більших вимірів осмислення. Брюс Мазліш називає фланера денді, що іноді своїм штучним показовим неробством протестує проти трудової етики і зберігає аристократичну ауру, але наразі він саме змушений прямувати на ринок. «Він геній, чий дух було капіталізовано» [8, р. 41]. Саме із таким образом фланера співвідносяться Бодлер та його естетична парадигма, виражена в поезіях та есеї «Художник сучасного життя». Таким його бачив і Беньямін, таким його продовжують бачити й сучасні дослідники, що перебувають на марксистських засадах.

Фланер – це персонаж, який демонструє пасивний акт непокори надмірному споживанню, виробництву та змінам. Це спонукає до розвитку певних ностальгійних мотивів, поглиблення психологізації у сприйнятті дійсності, створенні прірви у сприйнятті «Я» і «не-Я». Тобто в модерному дискурсі для марксистської критики відсторонений погляд фланера стає частиною процесів відсторонення, втрати зв'язків із суспільством, маргіналізації.

Як приклад, Прісцилла Фергюсон інтерпретує образ фланера за допомоги праці «Суїцид» Емілія Дюркгайма. Основним поняттям для цієї інтерпретації є аномія – поразка суспільства інтегрувати у себе індивід чи групу, розпад соціальних зв'язків та норм. Тому процес аномії для неї споріднений із фланерством, яке також відчужує фланера від суспільства, в якому він перебуває. Тут дослідниця вбачає паралелі: і аномія і фланерство «створюють ерозію суспільства та зниження соціальної інтеграції, що загрожують сучасній спільноті» [8, р. 38]. У взаємодії фланера із модерним суспільством дослідники вбачають дві тенденції. Перша: фланер настільки відчужується, що не впізнає образ рідного міста, не ідентифікує себе з ним. Роб Шилдс здебільшого підкреслює, що фланер не може побудувати або ж відновити спорідненість з урбаністичним ландшафтом через різку зміну форм комунікацій: зв'язки, основані на засадах, де людина була основним суб'єктом комунікації, замінені на швидку взаємодію, базовану на змаганні цін на товари [8, р. 74]. Друга тенденція полягає в тому, що фланер відчужується сам від себе, за Беньяміном, наповнюючи порожнечу всередині себе вигаданими інтересами інших людей: бажання схопити тотальність суспільної взаємодії загрожує йому бути поглиненим іншими, стати не більш ніж товаром, або манекеном, людиною-рекламою (the sandwich man), чия ідентичність прихована спереду і ззаду рекламною вівіскою [8, р. 75].

Загалом для сучасних дослідників-неомарксистів аналіз образу фланера в модерний період набирає драматичних відтінків, без перспективи подальшого розвитку. Функціонування образу подано як постійний конфлікт між зовнішніми обставинами, які нестримно змінюються та збільшують тиск на фланера та його внутрішньою трансформацією, у якій він намагається зберегти свою ідентичність під натиском ринку та засиллям товарів. Тому й інтерпретація образу в постмодерний період має ще більш песимістичну перспективу: з вулиць фланер рушає в торгові центри, усе сучасне соціальне життя, дозвілля і ринок зосереджуються там. Адже

сучасний міський простір не є полем діяльності для фланера, це лише транспортне сполучення, сповнене небезпек [8, р. 149]. Для фланера в місті вже не лишилось таємниць, зазначає Кейт Тестер. А Зигмунт Бауман резюмує, що сучасного фланера характеризує неможливість перебувати у стані спокою та постійне тяжіння до споживання.

З усіх дослідників саме він визначає різку прірву між образами модерного і постмодерного фланерів: «Бодлерівський фланер, носій бацили модернізму, був героєм. Герой – справжній модерний персонаж... Необхідно мати героїчну природу, аби прожити модерну епоху... Неабияку волю, аби не йти на поступки ворожій ментальності, що постає проти цієї волі. У постмодерному світі, де фланерство є масовим, таким, що має комерційний триумф та зазнає політичної поразки, необхідно бути героєм, аби втриматись від бажання стати фланером» [8, р. 156]. Постмодерна доба зводить фланерство нанівець, через його популяризацію та злиття із практиками споживання, які віддаляють його від реального світу. Фланер зіштовхується із симулякром та матеріальними стимуляторами радості й задоволення. Однак для дослідників цей тип все-таки лишається останньою барикадою критичного мислення та інтелектуального осмислення дійсності. Фланерство ще має шанси на існування, якщо людина не здасться Діснейленду, наполегливо ставитиме під сумнів його райську природу, перестане підтримувати товарні ігри, нині проголошені втіленою утопією [8, р. 187]. А втім, опір надвиробництву – це не останнє сформульоване Бауманом, Моравські та Мазлішем завдання для постмодерного фланера. Разом із тим, йому ще доведеться пережити вибухоподібний розвиток глобалізованого світу, в якому місто не відіграє колишньої ролі, тому фланер має усі перспективи трансформації у цифрового кочівника [8, р. 56].

У підсумку образ фланера у марксистській критиці висвітлено дуже динамічно. Дискурс, започаткований Вальтером Беньяміном, органічно продовжують сучасні дослідники, які визначають три етапи розвитку образу: позитивістський, модерний і постмодерний, які характеризуються різючими трансформаціями у наповненні та інтерпретації фланера. Первинно образ фланера витлумачено як образ письменника, що використовує прогулянки містом як творчий метод і метод створення продукту на задоволення естетичних потреб суспільства, або ж задоволення потреби у дозвіллі. В модерному етапі через збільшення темпів глобалізації та економічного росту фланер інтерпретується як маргінал, що

висловлює опір капіталістичному суспільству, та зазнає поразки, тому що він балансує на межі збереження власного світовідчуття та досягнення суспільства споживання, у якому він існує. Однак, попри песимістичні тони у дослідженнях науковців, фланер продовжує існувати, трансформуватись та набувати форм, суголосних викликам постмодерного суспільства.

Зрештою для марксистської парадигми визначальною є економічна складова суспільства, на яку спираються згадані в аналізі дослідники, адже в кожній інтерпретації простежується залежність типу фланера від ринку та його впливу на соціум. Про це зазначають Зигмунт Бауман, Брюс Мазліш, Прісцилла Фергюсон, Кейт Тестер і Девід Фрісбі. Саме марк-

систська методологія дала змогу виокремити тип фланера зі специфічного культурно-історичного контексту Парижа XIX століття та перенести його в дискурс культурних та літературних студій. Однак методологія має низку недоліків, серед яких брак інструментарію для: побудови інтерпретації взаємодії типу фланера з окремим культурним контекстом (певного міста, історичного періоду), аналізу естетичної специфіки типу та аналізу позаекономічних чинників, що впливають на формування образу в специфічних контекстах. У подальшому дослідженні ці аспекти варто дослідити за допомогою методологій урбаністичних, психоаналітичних культурних студій та студій ідентичності.

Список літератури

1. Бодлер Ш., Беньямін В. Паризький сплін. Есе / пер. з фр. та нім. Р. Осадчук. Київ : Клубук, 2017. 366 с.
2. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек / пер. с англ. послесл., примеч. А. А. Юдина. Москва : ООО «Издательство АСТ», 2003. 526 с.
3. Ashcroft B. Postcolonial Modernities. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*. 2014. No. 1, 3–26. URL: <http://kmhj.ukma.edu.ua/article/view/25707/23161>.
4. Baudlaire C. The painter of modern life and other essays / ed. by J. Mayne. London : Phaidon Press, 1964. URL: <https://blogs.commons.georgetown.edu/engl-218-fall2010/files/Baudelaire.pdf>.
5. Donald J. Metropolis: The City as Text. *Social and Cultural Forms of Modernity* / ed. by R. Bocoock, K. Thompson. Polity Press, 1992. P. 418–470.
6. Eagleton T. Marxism and literary criticism. Berkeley: University of California Press, 1976.
7. Huart L. Physiologie du flaneur. Paris: Aubert; Lavigne, 1841. URL: <https://archive.org/details/physiologiedufla00huar>.
8. Tester K. The Flâneur. New York: Routledge, 2015.

References

- Ashcroft, B. (2014). Postcolonial Modernities. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*, 1, 3–26. Retrieved from <http://kmhj.ukma.edu.ua/article/view/25707/23161>.
- Baudlaire, C. (1964). *The painter of modern life and other essays*. (J. Mayne, Ed.). London: Phaidon Press. Retrieved from <https://blogs.commons.georgetown.edu/engl-218-fall2010/files/Baudelaire.pdf>.
- Bodler, Sh., & Benjamin, V. (2017). *Paryzkiy splin. Ese*. Kyiv: Kлубuk [in Ukrainian].
- Donald, J. (1992). Metropolis: The City as Text. In R. Bocoock, & K. Thompson (Eds.), *Social and Cultural Forms of Modernity* (pp. 418–470). Polity Press.
- Eagleton, T. (1976). *Marxism and literary criticism*. Berkeley: University of California Press.
- Huart, L. (1841). *Physiologie du flaneur*. Paris: Aubert; Lavigne. Retrieved from <https://archive.org/details/physiologiedufla00huar>.
- Markuze, G. (2003). *Eros i tsyvilizatsiya. Odnomernyi chelovek*. Moskva: ООО “Izdatelstvo AST” [in Russian].
- Tester, K. (2015). *The Flâneur*. New York: Routledge.

A. Tyshchenko

NEO-MARXIST METHODOLOGY IN FLANEUR IMAGE STUDIES

Developed at the beginning of the 19th century, the image of the flaneur was reflected upon and further developed during the 20th century. At this period Huart, Baudelaire, and Benjamin placed the image in theoretical discourse and justified its cultural significance for the concept of urban culture. The image of the flaneur has received reflection in the focus of neo-Marxist theory.

This article attempts to analyse the critical and concept base for the image of the flaneur in neo-Marxist discourse. This is achieved by applying close reading methods to the theoretical texts of modern theorists, such as Priscilla Ferguson, Bruce Mazlish, Rob Shields, and Zygmunt Bauman, in order to provide the peculiarities of neo-Marxist scope in the theoretical discourse. The analysis sheds light on the polyphony of voices, translating their meaning and understanding images throughout the flaneur's transformation in positivistic, modern, and postmodern periods.

As a result, this article calls the application of the neo-Marxist theoretical approach into question within an aesthetic and literary context. The image of the flaneur requires new scope closely connected with urban space, the written word, and identity studies in order to shift from cultural context to a literary one. This will contribute to an overall understanding of flanerism discourse, which requires further reflection.

Keywords: flaneur, neo-Marxism, Walter Benjamin, alienation, urbanization.

Матеріал надійшов 30.08.2019